

Turun terrori-isku, Hyvinkään ammuskelu, Thaimaan tsunami ja muut suomalaisia järkyttäneet tapahtumat

NIKO RANTSI

RIKOS-
POLIISIN
SILMIN

TAMMI

Tositarinoita Suomesta

NIKO RANTSI

**RIKOS-
POLIISIN
SILMIN**

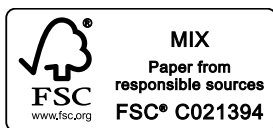

Tositarinoita Suomesta

TAMMI

HELSINKI

© NIKO RANTSI JA TAMMI, 2022

TAMMI ON OSA WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖTÄ

ISBN 978-952-04-4164-7

PAINETTU EU:SSA

Sisällys

Esipuhe	7
1. Ammattina poliisi	9
2. Bonnie ja Clyde	32
3. Ansa viritetty	46
4. Jengiläisen pikkusormi	56
5. Vanhusten painajainen	68
6. Ilotyttöryöstöt	80
7. Kiinalainen palapeli	94
8. Omaispoliisina tsunamityössä	109
9. Tuhoisa helikopterionnettomuus	124
10. Nuoren naisen katoaminen	131
11. Murha kivijalostamossa	145
12. Hengenvaarallinen kuulustelu	165
13. Arctic Sea - kaappaus itämerellä	171
14. Dieselin katkuiset rikolliset	184
15. Hyvinkään murhenäytelmä	195
16. Kansainvälisesti etsintäkuulutetut	206
17. Kun poliisista tulee vainottu	217
18. Terrori-iskun päättökijana	232
19. Poliisit tulilinjalla	248
20. Kriittisten tilanteiden jälkipuintoiminta	261
21. Posttraumatyöpajat	275
Kiitokset	283

ESIPUHE

Todellisuuteen perustuva rikoskirjallisuus on ollut viime vuosina vahvassa nousussa. Poliisien ja rikolliselle polulle hairahtuneiden elämäntarinat sekä selvitetty ja selvittämättömät rikokset kiinnostavat.

Kun suunnittelin kirjan sisältöä, mietin erityisesti sen vastuullisuutta. Vastuullisuus on tämän teoksen kivijalka, sillä poliisitaustaisena kirjailijana en voi väistää sitä. En voi enkä halua paljastaa sellaisia poliisin taktisia liikkeitä tai teknisiä menetelmiä, jotka eivät kuulu ulkopuolisille.

Kirjan nimeksi tuli *Rikospoliisin silmin. Tositarinoita Suomesta*. Näiden tarinoiden avulla pyrin tuomaan esiin poliisin työn laajuuden ja rikosten kirjon. Poliisin uralleni sattuneet rikos- ja onnettomuustapaukset kertovat pintaa syvemmmältä rikostutkinnasta, sen vaikeuksista ja onnistumisista. Minulla on nyt kolmekymmentä vuotta poliisina takana, ja matkani on vielä kesken. Työ Thaimaan tsunamiuhrien kanssa jakoi urani kahtia: aika ennen ja sen jälkeen. Se työ teki meistä poliiseista surun kantajia.

Rikostutkijan työ on tiimityötä. Kukaan ei ole korvaamaton, eikä rikoksia ratkaista yksin. Tutkijan tärkeimpiä ominaisuuksia ovat pitkäjänteisyys, yhteistyökyky ja empatia. Tielleni on osunut hienoja työtovereita, joiden kanssa on ollut hyvä tehdä työtä ja joilta olen oppinut paljon.

Poliisi kohtaa erilaisia ihmisiä, ja usein nämä kohtaamiset tapahtuvat vaikeissa ja tunnepitoisissa tilanteissa. Näihin kohtaamisiin pitää osata mukautua, on kyse surevasta omaisesta, seksuaalisesti hyväksikäytetystä lapsesta tai paatuneesta rikollisesta. Jokainen kohtaaminen on ainutlaatuinen. Vastassa on aina ihminen riippumatta hänen taustastaan tai tekemästään rikoksesta. Ihmisen arvoa ei saa koskaan unohtaa.

Kerron kirjassa omakohtaisen kokemukseni virkamiehen maalittamisesta ja vainoamisesta. Aihe nousi muutama vuosi sitten yhteiskunnalliseen keskusteluun, ja olen seurannut uutisointia mielenkiinnolla. Tarinani on esimerkki, miten yksittäisen virkamiehen työhön ja perhe-elämään voidaan vaikuttaa ja mitä seurauksia siitä voi aiheutua.

Kerron myös poliisien työssäjaksamisesta ja siinä hyödynnettävistä työkaluista, kriittisten tilanteiden purkukeskustelutoiminnasta ja valtakunnallisista posttraumatyöpajoista. Niissä käydään läpi ajatuksia ja tunteita, jotka vaiettuina voisivat muodostaa mielelle ylivoimaisen taakan.

Ihminen kykenee sekä hyvään että pahaan. Rikostutkija näkee ihmisen rikkinäisyyden ja joskus kuulee sen takaa hänen avunhuutonsa. Se pakottaa miettimään, onko rikoksissa kyse ihmisen pahuudesta vai todellisesta hädästä. Muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta kirjassa mainittujen henkilöiden nimet on muutettu. Työtovereiden nimet ja tarinat ovat todellisia.

Espoossa 6.9.2022

Niko Rantsi

1. AMMATTINA POLIISI

Kansalaisten käsitykset poliisin työstä ovat moninaiset, ja niitä muokkaavat omakohtaiset kokemukset, uutisointi ja erilaiset asia- ja viihdeohjelmat. Monet harkitsevat poliisiksi hakeutumista. Tässä luvussa pyrin kuvaamaan suomalaisen poliisin työtä oman 32 vuoden kokemukseni, viikoittaisen aherruksen ja erilaisten rikos- ja onnettomuustapausten kautta.

Poliiseja on koulutettu Tampereella vuosikymmeniä. 1990-luvun alkupuolelle asti opinahjo sijaitsi kaupungin keskustan tuntumassa Pohjolankadulla, mutta vuonna 1993 Hervantaan valmistui uusi, nykyaikainen koulutuskeskus harjoituskaupunkeineen. Kun Espoon Otaniemessä vuodesta 1961 sijainneen vanhan Poliisiopiston valot sammutettiin marraskuussa 2007, myös poliisipäällystön koulutus siirrettiin Tampereen Hervantaan. Seuraavana vuonna poliisipäällystön Poliisiopisto ja Tampereella sijainnut Poliisikoulu yhdistyivät yhdeksi oppilaitokseksi. Sen nimeksi tuli Poliisiammattikorkeakoulu. Vuonna 2014 poliisin tutkintokoulutusta uudistettiin siten, että poliisin peruskoulutuksesta tuli ammattikorkeakoulutasoinen.

Koulutus on muuttanut muotoaan useaan otteeseen vuosikymmenien aikana. Tämä on vaikuttanut opetuksen laatuun,

kestoon ja sisältöön. 1980-luvun viiden kuukauden peruskurssista on edetty nykyiseen kolmen vuoden tutkintoon, joka sisältää työharjoittelujakson. Harjoittelujakso suoritetaan poliisilaitoksessa koulutettujen poliisien ohjauksessa.

Heinäkuussa 1989, kun olin läpäissyt kaksipäiväisen pääsykokeen, ilmoittauduin poliisikoulun perusjaksolle. Olin 20-vuotias, ja minulla oli suoritettuna sähköasentajan tutkinto ja erikoisjoukkokoulutus Upinniemen rannikkojääkäriskoulussa. Poliisin kokelaskurssiksi kutsuttu perusjakso oli kestoltaan 11 kuukautta.

Poliisin ammatti ei ollut minulle kutsumus, vaikka suvustani löytyy yksi poliisi. Isoisäni valvoi aikoinaan lakia Taivalkoskella. Mutta kun kuulin päässeeni poliisikouluun, sähköalan jatkokoulutuspaikka, merenkulku ja sotilasura vaihtoehtoina jäivät.

Perusjakso sisälsi runsaasti oppitunteja tieliikenne- ja rikoslaista, mutta myös harjoituksia kotihälytystehtävistä liikenneonnettomuuksiin. Lukujärjestys käsitti poliisin toimivalta-asioita, psykologiaa, aseenkäsittelyä, itsepuolustusta, ajoharjoituksia ja rikospaikkatutkinnan perusteita. Harjoitukset ja oppitunnit valmistivat poliisin ammattiin monella tapaa, mutta tässä ammatissa työ opettaa parhaiten. Ammattimieheksi ei ole oikotietä, vaan jokaisen on hankittava kokemusta ja kilometrejä poliisiauton mittariin. Kukaan meistä ei kuitenkaan koskaan osaa kaikkea.

Poliisihallinnossa on mahdollisuus etsiä omaa paikkaansa ja erikoistua tiettyyn poliisityön osa-alueeseen. Vaihtoehtoja on useita: kenttä- ja hälytysvalvonta, rikostutkinta, liikenteenvalvonta, ulkomaalaisvalvonta. Pelkästään rikostutkinnan puolella on lukuisia mahdollisuuksia. Kiinnostaaako talous-, huume- tai väkivaltarikostutkinta vai rikospaikkatutkinta? Kenttä- ja hälytysvalvonnan poliisipartiotoiminnassa kohtaa

rikollisuuden kirjon myymälänäpistyksestä henkirikokseen. Arjessa tulee vastaan suuri määrä poliisille kuuluvia tehtäviä.

Rikostutkinnassa työskennellään pääasiassa virka-aikana, poliisipartiotoiminnassa vuorotöissä 24/7. Partiotoiminnassa päivän töistä vapautuu vuoron päättyessä, kun rikostutkinnassa tutkittavat tapaukset jatkuvat päivästä toiseen. Pitkäkestoisten ja vakavien rikosjuttujen tutkinta kestää usein kuukausia, joskus jopa vuosia.

Virkaurani alkoi kenttä- ja hälytysvalvontatehtävissä. Viiden ensimmäisen vuoden aikana olin myös kuukauden päivät hälytyskeskuspäivystäjänä, puoli vuotta poliisikoulun miehistökurssilla ja puolisen vuotta rikostutkijana. Muistan hyvin, miten hukassa olin erään šekkipetossarjan tutkinnassa. Työhön perehdyttäminen ei ollut nykytasolla, enkä myöntynyt kysymään apua kokeneemilta. Vuonna 1992 ajattelin, ettei rikostutkinta ole minun juttuni. Partiotoiminta eli keikanajo kiinnosti huomattavasti enemmän. Tätä työtä kansa on seurannut viimeisen kymmenen vuoden ajan *Poliisit*-tv-sarjasta. Partiauto, asfaltti, yövuoro ja virkapuku vetivät puoleensa toisin kuin kirjoituskone, virka-aika ja toimistotila. Jälkeenpäin olen miettinyt, miten pystyin kaksikymmentävuotiaan valmiuksilla aloittamaan poliisintyön.

Ammatillisen osaamisen laajentamiseksi ja vaihtelun vuoksi siirryin vuonna 1995 opettelemaan rikostutkinnan perusasioita. Tutkittuani muutaman vuoden varkaus-, katuryöstö-, petos- ja automurtorikoksia hakeuduin Helsingin rikospoliisin väkivaltarikosyksikköön. Tuon kuuden vuoden ajan työskentelin pääasiassa ryöstöjaoksessa. Viimeiset 18 vuotta olen ollut keskusrikospoliisin tutkintaosaston henkirikostutkintalinjalla. Vantaan Jokiniemessä sijaitsevassa yksikössä tutkitaan henkirikosten lisäksi muuta vakavaa rikollisuutta. Rikostapausten tutkinta on yleensä pitkäkestoista.

Työskentelen rikostorjunnassa valtakunnallisella näköalapaikalla, mutta arkeni on suhteellisen kaukana kansalaisten elämästä. Rikosjutut vievät välillä eri puolelle Suomea, mutta päivittäinen arki on erilaista kuin ruuhkaisissa poliisilaitoksissa. Kolmenkymmenen virkavuoden jälkeen rikostutkinta tuntuu onneksi yhä vetävän mukaansa. Työssä on riittävästi imua.

Nostan edelleen hattua poliisipartiotyötä tekeville kollegoille. He luovat näkyvää perusturvaa turuilla ja toreilla. He ovat myös eniten alttiina ammatin riskeille. Jokaisen poliisin olisi tärkeää aloittaa työnsä partiotoiminnasta, sen jälkeen voi haiketa mille tahansa poliisityön sektoreista. Partiotoiminnassa työskentelevien olisi myös hyvä tutustua rikostutkintaan.

Palataan virkaurani alkuun. Heinäkuun 2. päivänä vuonna 1990 kymmenet perusjaksolta valmistuneet konstaapelit ilmoittautuivat Helsingin poliisilaitoksella. Tuohon aikaan kaikille halukkaille löytyi Helsingistä määräaikainen tai vakituinen nuoremman konstaapelin virka. Valtaosa valmistuneista aloitti työuransa pääkaupunkiseudulla.

Jännitystä oli kieltämättä ilmassa, kun Lappeenrannassa varttuneena 21-vuotiaana nuorukaisena ilmoittauduin Pienen Roobertinkadun poliisiasemalla. Kurssikavereiden vertais-
tuella oli merkitystä tilanteessa, kun piti pikatahtia omaksua työpaikan tavat, säännöt ja poliisikulttuuri, toimitilat ja henkilöstö sekä koko poliisityö pääkaupungin sykkeessä.

Helsingin ydinkeskustasta tiesin joitakin maamerkkejä. Rautatieasema, laivaterminaalit, Linnanmäki ja eräs armeija-ajalta tutuksi tullut diskoteekki. Keskustan katuverkosto oli opeteltava, jotta hälytyskeskuksen ilmoittamaan kohteeseen löysi mahdollisimman nopeasti. Navigaattoreita tai karttaohjelmia ei ollut apuna. Hansikaslokerosta kaivettiin tarvittaessa alueen kartta tai puhelinluettelosta irti revitty

karttasivu. Koulunpenkiltä saapunut untuvikko sijoitettiin samaan poliisiautoon jonkun konkarin kanssa.

Aloitin työt ryhmässä, jonka kokonaisvahvuus oli 20 poliisia. Ensimmäisten viikkojen aikana olin useaan otteeseen perinteisessä jalkapartiossa. Varusteina oli 7.65 kaliiperin FN-pistooli, perinteinen notkea pamppu, poliisiradio ja käsiraudat. Kesäinen, turistien täyttämä Esplanadin puisto vaikutti rauhalliselta paikalta aloittaa virkaura, mutta kyllä siinä tuli miettineeksi jokaista askeltaan ja sanaansa poliisin virka-asussa. Niistä hetkistä alkoi rakentua poliisin identiteetti. Vapaa-aikana pääkaupungin houkutukset pitivät nuoren miehen kiireisenä, ja kassavajetta korjasin toimimalla sivutoimisena talonmiehenä.

Muutaman viikon jälkeen siirryin pariksi kuukaudeksi suurlähetystöjen ja Presidentinlinnan vartiointitehtäviin. Siihen piti kaikkien Helsinkiin töihin tulleiden osallistua, vaikka kukaan ei siitä erityisemmin innostunut. Roban poliisiaseman vastuulla oli Neuvostoliiton, Yhdysvaltojen ja Englannin suurlähetystöjen sekä Presidentinlinnan vartiointi. Satoi tai paistoi, oli kylmä tai kuuma, mustamajaja kiersi vartiointipisteiden väliä kuin express-bussi vaihtaen miehityksen parin tunnin välein. Päiväsaikaan yksitoikkoiseen työhön toivat vaihtelua turistien kiperät kysymykset, öisin taas liikaa tuli lientä nauttineet yökiitäjät.

Lähetystövartiointin jälkeen arki jatkui partiotyössä Helsingin keskustassa. Hälytyskeskuksen jakama tehtäväkirjo oli laaja: myymälävarkauksia, ryöstöjä, liikenneonnettomuuksia, kapakkatappeluja ja puukotuksia. Sammuneita heräteltiin milloin mistäkin. Jokainen vuoro oli erilainen. Poliisin on kyettävä nopeisiin ratkaisuihin vaativissa ja vaarallisissa tilanteissa. Toisaalta oli oltava valmiina viemään vainajan omaiselle kuolinviesti. Koskaan ei tiennyt, mitä työvuoro toi

tullessaan, vaikka joskus määrättiin erikseen, mikä on kunkin partion tai poliisin päätehtävä ja toiminta-alue.

Kotihälytyskeikkoja oli Helsingin keskustan alueella vähemmän kuin laitakaupungilla. Partioautoina oli Saab 900 tai Ford Transit -pakettiauto, rikostutkinnan puolella oli vielä jokunen Lada. Ilmastoidusta autosta ei osattu edes haaveilla.

Työkavereiden merkitys korostui. Ennen työvuoroa rehkimme punttisalilla ja perheettöminä vietimme vapaa-aikaa yhdessä. Parin vuoden jälkeen muodostui useita vakiopareja. Kun saman kollegan kanssa tekee töitä viikosta toiseen, toimintatavat alkavat hioutua. Oli tilanteita, joissa sanoja ei tarvittu lainkaan.

Partiointiin toi vaihtelua mellakkapoliisitoiminta, nyky-nimeltään joukkojenhallinta. Meillä oli kypärät ja suojakilvet varusteina, kun paristosateessa harjoittelimme mellakoivan väkijoukon hallintaa ja yksittäisten henkilöiden kiinniottoja. Kerran pääsimme tositoimiin, kun kansa ilmaisi voimakkaasti mieltään Eduskuntatalon portailla.

Ensimmäistä kuolemantapausta ei yksikään poliisi unohda. Muistan epävarmuuteni, kun astuin hämärään ja ahdistavaan yksiöön. Katosta roikkunutta, ilmapirran mukana liikahtele-
vaa ruumista oli vaikea lähestyä. En voinut tuolloin kuvitella, että joskus valitsisin väkivaltarikostutkijan uran.

Pankkiryöstöaalto iski 1990-luvun lamavuosina. Pankkeja ryöstivät narkomaanit, päihteiden sekakäyttäjät ja alkoholistit, jopa taloudelliseen ahdinkoon joutuneet yrittäjät ja perheenisät. Ryöstöaalto rauhoittui vuosikymmenen jälkimmäisellä puoliskolla pankkien turvajärjestelmien kehittyttyä. Sama rikollisryhmä tai yksittäinen henkilö saattoi syyllistyä useampaan aseelliseen ryöstöön ennen kiinnijäämistään. Tunnetuimpia ryöstösarjoja olivat Honda-liigan ja Jatimatic-liigan tekemät pankki- ja postiryöstöt.

Helmikuun 5. päivänä vuonna 1993 Helsingin keskustan poliisipartioiden huomio kiinnittyi idylliseen Lauttasaaren kaupunginosaan. Naamioitunut mies oli käsiaseella uhkaamalla ryöstänyt ostoskeskuksessa sijainneen pankin. Ryöstäjän etsintään valjastettiin useita partioita. Liikennettä Lauttasaareen ja sieltä pois vahdittiin ja epäilyttävät kulkijat tarkastettiin. Pyrkikö ryöstäjä pois saarelta, vai oliko hän piiloutunut sinne? Olin mukana tehtävässä vuotta nuoremman kollegan kanssa. Ajelimme tunnuksettomalla Lada Samaralla siviilivaatteissa ja yritimme päästä ryöstäjän jäljille.

Parin tunnin tuloksettoman etsinnän jälkeen tapasimme sattumalta koirapoliisipartion Lauttasaaren puistotiellä. Partion poliisit eivät olleet meille tuttuja edes ulkonäöltä. Pysäköimme tien sivuun pohtimaan, mistä ihmeestä löytäisimme ryöstäjän. Uskoimme ryöstäjän piileskelevän lähistöllä. Olimme ehtineet keskustella hetken, kun toinen partio ilmoitti ajavansa takaa varastettua Opel Kadettia. Pankkiryöstöissä käytettiin usein varastettuja autoja. Oliko aamupäivän ryöstäjä lähtenyt liikkeelle?

Varastettu Opel ajoi meidän suuntaamme. Hajaannuimme koirapoliisipartion kanssa korttelin etäisyydelle toisistamme ja yritimme aavistaa, mihin suuntaan auto pyrki jatkamaan. Hetkeä myöhemmin poliisiradiossa huudettiin, että toinen koirapartion poliiseista oli jäänyt varastetun auton yliajamaksi. Opel tavoitettiin puolen kilometrin päästä. Kuljettajaksi osoittautui paikallinen riesa, taparikollinen narkomaani, joka oli viettänyt edellisen yön rikoksesta epäiltynä poliisivankilassa.

Seuraavina öinä pyörin lakanoissa. Sairaalassa vammoihinsa menehtynyt koiranohjaaja-ylikonstaapeli Antti Murto-mäki ei ollut läheinen työkaverini, mutta hän oli virkaveli. Tuohon aikaan järjestettiin satunnaisia vaatavien tilanteiden

jälkipuintikeskusteluita, mutta syystä tai toisesta en partio-kaverini kanssa koskaan istunut purkamassa kokemustamme. En osannut edes vaatia apua asian käsittelemiseen.

Tänä päivänä tilanne on toisenlainen. Poliisin kriittisten tilanteiden purkukeskustelut ovat kehittyneet ja arkipäiväistyneet. Tilanteiden käsittely aloitetaan jo työvuoron aikana. Poliisihallinnon työntekijöillä on mahdollisuus hakeutua myös posttraumatyöpajaan.

Valtaosa rikostutkijoista työskentelee siviilivaatteissa. Kenttätehtävissä farkuissa ja pusakassa on etunsa. Silloin on huomaamattomampi ja voi tehdä tarkempia havaintoja. Siviiliasuisen poliisin on esittädyttävä kohteena olevalle henkilölle ja näytettävä virkamerkki. Toisinaan virkamerkki ei riitä vakuuttamaan tunnekuohun tai päihteiden vallassa olevaa, ja seurauksena saattaa olla vastarinta.

Kiinnostuin siviilivaatteissa tapahtuvasta kenttävalvonnasta vuosina 1993–1994. Olin mukana ryhmässä, jonka ensisijaisena tehtävänä oli valvoa yleistä järjestystä ja turvallisuutta Helsingin ydinkeskustassa, erityisesti rautatieaseman, Kaivopihan ja City-käytävän alueella. Siellä, missä liikkui eniten ihmisiä, oli eniten levottomuutta. Työvuorot olivat ilta- ja viikonloppupainotteisia. Otimme kiinni häiriköitä, pahoinpitelijöitä, huumekauppiaita ja etsintäkuulutettuja. Takavari-koimme viikoittain teräaseita, useasti myös laittomia käsiaseita. Tarkkailimme kassakaappivarkauksista epäiltyjä rikollisia ja osallistuimme pankkiryöstäjien etsintään. Työ oli mielenkiintoista, ja sille oli tilausta. Pian Helsingin poliisilaitoksen alueelle perustettiin lisää vastaavia ryhmiä.

Syksyllä 1994 huomiomme kiinnittyi jälleen Lauttasaaren kaupunginosaan, koska rikostaustaisia narkomaaneja suuntasi kulkunsa sinne. Syy selvisi pian: se oli heroini. Vastoin

esimiesten kehotuksia pysyä ydinkeskustassa suuntasimme toistuvasti Lauttasaareen. Tarkkailutyö tuotti tuloksia, ja teimme päivittäin pieniä huumetakavarikkoja ja löysimme varastettua omaisuutta. Huumausainerikollisuus kulkee käsi kädessä omaisuusrikollisuuden kanssa. Tavoitimme etsintäkuulutettuja ja pari vankikarkuria, ja erään heroiinikauppahavainnon myötä myyjälle napsahti kolmen vuoden ehdoton vankeustuomio.

Voimakasta riippuvuutta aiheuttavaa heroiniä käytetään yleisimmin suonensisäisesti, tuohon aikaan paljon myös foliopaperilta poltettuna. Poltettava heroini madalsi kynnystä siirtyä miedommista aineista vahvempiin niille, jotka eivät pysty piikittämään. Huumausaineiden käytön porttiteoria toimi kohtalokkaalla tavalla. 1990-luvun alkupuolella pienet hasistakavarikot olivat tavallisia, eikä poliisipartiotoiminnassa kovia huumausaineita juuri löytynyt. Tilanne muuttui vuosikymmenen puolessavälissä ainakin pääkaupunkiseudulla. Tapasimme käyttäjiä, jotka sortuivat poltettavaan heroiniin. Koska kenttävalvontaryhmälle oli selvää tarvetta, tein sen vakinaistamisesta aloitteen päällystölle. Parin päivän päästä sain kielteisen vastauksen. Taisin olla aikaani edellä. Ryhmän toiminta vakinaistettiin vuotta myöhemmin.

Lokakuun 22. päivän aamu vuonna 1997 ei unohdu silloiselta Roban poliisiaseman henkilökunnalta. Aamuyöllä Hotelli Palacen ryöstänyt tanskalainen vankikarkuri Steen Christensen ampui kaksi poliisia kohdattuaan heidät pakomatallaan Tehtaankadun ja Kapteeninkadun risteyksessä. Roban toisen kenttävuoron isähahmo ylikonstaapeli Eero Holsti ja vanhempi konstaapeli Antero Palo olivat suorittamassa suurlähetystövärtiointia, kun pakeneva ryöstäjä teloitti heidät laittomalla käsiaseellaan.

Christensen piiloutui läheiseen kerrostaloon, johon hän oli majoittunut Suomeen tultuaan. Poliisi saartoi laajan alueen murhaajan löytämiseksi, mutta saartorenkasta huolimatta Christensen pääsi livahtamaan. Parin päivän ankaran takaa-ajon jälkeen hänet tavoitettiin lääketokkurassa hämeenlinnalaisesta hotellista. Steen Christenseniä osattiin epäillä rikoksesta, sillä hän oli jättänyt palaamatta lomaltaan tanskalaiseen vankilaan.

Työskentelin tuolloin tutkintatoimistossa. Heräsin pienesä talonmiehen kaksiossani helikopterin ääniin. Ensin mieleeni juolahti muutaman vuoden takainen Estonian laivaonnettomuus. Oliko vastaava tapahtunut Helsingin edustalla? Aamun tv-uutiset löivät vasten kasvoja. Hämmennys, viha ja suru kuvaavat parhaiten seuraavan tunnin tunnetilojani. Päätelin uutiskuvista, mikä työvuoro oli ollut yövuorossa. Ennen Roballe pyöräilyä tarkistin pesäpallomaila aseanani asuintaloni kellaritilat ja pihan roska-astiat. Asuntoni sijaitsi 300 metrin etäisyydellä murhapaikasta.

Seuraavien työpäivien tehot olivat ymmärrettävästi heikot. Halukkaille järjestettiin jälkipuintikeskusteluita. Asiasta oli tärkeää puhua. Tehtaankadun tapahtumat ovat esimerkki siitä, että kuka tahansa poliisi voi kohdata yllättävän ja arvaamattoman tilanteen milloin ja missä vain. Tämä pätee etenkin poliisipartioihin, jotka vastaavat ympäri vuorokauden yleisesti järjestyksestä ja turvallisuudesta.

Tapahtuma järkytti koko Suomea, poliisin työyhteisöjä, Holstin ja Palon omaisia ja heidän lähimpiä työkavereitaan. Osallistuimme suurella joukolla hautajaisiin. Ruumisautot pysähtyivät poliisiaseman edustalla. Roban henki huokui surua. Olimme yhtä perhettä.

Loppuvuodesta 1997 kävin Helsingin huume poliisin silloisen päällikön Paavo Selinin haastattelussa, koska pohdin huumerikostutkijan uraa. Vakavissani mietin myös paluuta partio toimintaan. Tammikuussa 1998 sain ratkaisevan puhelun, kun ystäväni Upi soitti väkivaltarikosyksiköstä. Ryöstöjaos etsi tutkijaa riveihinsä. Se jos mikä kiinnosti nuorta poliisia pankkiryöstöaallon jälkimainingeissa. Olin lähettänyt jaokseen useita potentiaalisiiin ryöstäjiin liittyviä vihjeitä.

Ilmoitin kiinnostukseni virkaan ja pian istuin rikoskomisario Juha Rautaheimon sekä tulevan esimieheni rikoskomisario Mauri Salomaan haastattelussa. Urapolku sai selvän suunnan, kun tulin valituksi tehtävään. Muistan elävästi ensimmäisen viikkoni ryöstöjaoksessa. Pääsin mukaan rikosarjan tutkintaan, jossa ryöstön sivutuotteena paljastui törkeitä huumausainerikoksia. Tutustuin samalla persoonalliseen rikosylikonstaapeli Kenneth ”Kentsu” Erikssoniin ja hänen tehokkaaseen työskentelytapaansa. Viikon päättyessä kolistelimme aseistautuneen huume kauppiaan asuntoon ja suoritimme kiinnioton. Kentsun kanssa suoritin myös ensimmäisen kuolemansyöntutkintatehtäväni.

Helsingin rikospoliisin väkivaltarikosyksikkö tutki 1990-luvulla kaikki väkivaltarikokset lieviä ja perusmuotoisia pahoinpitelyjä lukuun ottamatta. Törkeät pahoinpitelyt, henkirikokset, niiden yritykset sekä kadonneet henkilöt työllistivät yksikköä. Väkivaltarikosyksikössä tutkittiin myös tulipaloja, seksuaalirikoksia, työrikoksia ja aseellisia ryöstöjä ja kiristyksiä. Eniten tehtäviä tuotti kuolemansyöntutkinta.

Kun ihminen menehtyy rikoksen, tapaturman, myrkytyksen, itsemurhan, ammattitaudin tai hoitotoimenpiteen seurauksena tai kun kuoleman ei tiedetä johtuneen sairaudesta, jonka aikana vainaja olisi ollut lääkärin hoidossa, ja kuolema on tapahtunut yllättävästi, kuoleman tutkinta kuuluu

poliisille. Rikostutkijat puhuttavat havaintoja tehneitä kansalaisia ja omaisia ja tutkivat tapahtumapaikan tarvittaessa teknisten rikospaikkatutkijoiden kanssa. Tärkeää on tarkastaa, onko vainajassa ulkoisia vammoja ja kuoleman jälkeisiä muutoksia, ja varmistaa vainajan henkilöllisyys. Tapahtumapaikalla tehdyt havainnot ovat merkittäviä kuolinsyytä ja kuolinaikaa arvioitaessa. Niiden avulla pyritään sulkemaan pois rikoksen mahdollisuus.

Vainajia tutkitaan erilaisissa olosuhteissa: rantakivikossa, ravintolan vessassa, kerrostalon kellarissa tai puistossa. Myös uimahallissa, joskus torilla keskellä ihmisvilinää, mutta tavallisimmin sisätiloissa. Kuolinsyy varmistuu poliisin määräämässä oikeuslääketieteellisessä ruumiinavauksessa ja oikeuskemiallisissa tutkimuksissa. Oikeuslääketieteellisen tutkimuksen suorittaa oikeuslääkäri.

2000-luvun vaihteesta mieleen muistuu huumekuolemien kova tilastollinen piikki. Siltä se ainakin tuntui, koska yliannostukseen kuolleita löydettiin viikoittain. Monen elämä päättyi huumeruisku käsivarressa. Kuolleita löydettiin asunnoista, porraskäytävistä tai autojen takapenkeiltä. 2000-luvun kuluessa heroiinitarjonta väheni ja Subutex teki tuloaan. Korvaushoitoon käytettävästä Subutexistä tuli uusi, suuri päihdeongelma.

Uudessa työpaikassani ryöstöjaoksessa tutkinta painottui aseellisiin ryöstöihin ja kiristyksiin. Jos Roban tutkintatoimistossa olin kohdannut taparikollisia, ryöstöjaoksen tehtäväkentän myötä asiakaskunta laajeni ammattirikollisiin.

Liikeryöstöt olivat pääsääntöisesti huumevelkojen paineissa elävien narkomaanien kauppa-, taksi- tai huoltoasemaryöstöjä. Teot olivat toisinaan hyvin röyhkeitä. Ryöstösaaliit jäivät useimmiten mitättömiksi, sillä liikkeet osasivat varautua pitkäkyntisiin ja käteisen rahan käyttö maksuvälineenä

vähentyi kaiken aikaa. Muutamana sadan euron saalis saattoi langettaa parin vuoden ehdottoman vankeusrangaistuksen, linnareissun. Joskus sama rikollinen tehtiin useita ryöstöjä. Tekijä muuttaa harvoin tekotapaansa, mikä helpottaa rikosten sarjoittamista, eli poliisin on helpompaa yhdistää ryöstöjä samalle tekijälle.

Kiristysten asiakaskunta koostui pääasiassa ammatti- ja taparikollisista. Tyypillisessä tapauksessa velkoja pyysi velan perijäksi järjestäytyneen rikollisryhmän. Kun väkivallalla tai muulla tavalla uhkaileva kiristäjä lisää velkaan oman palkkionsa, rikoksen tunnusmerkit alkavat täyttyä. Velan päälle lisätty palkkio on aina laitonta saatavaa, vaikka kyseessä olisi laillinen velka. Olennaista on, että uhkaus saa uhrin luopumaan taloudellisesta edusta, esimerkiksi autosta tai moottori-pyörästä.

Aika ajoin tulee tutkittavaksi myös tapauksia, joissa yritykseltä vaaditaan rahaa ja uhataan haitata liiketoimintaa. Yhtenä tunnetuimmista kiristyksistä voinee pitää teollisuussukuun kuuluneen naisen sieppaustapausta, jossa omaisilta vaadittiin mittavia lunnaita. Psykoterapiakeskus Vastaamon tapauksessa taas uhattiin paljastaa kymmenientuhansien asiakkaiden arkaluonteisia tietoja. Rikollinen kiristi tietomurron uhreilta rahaa, mikä vain lisäsi heidän tuskaansa. Rikostutkinta asiasta on edelleen kesken.

Ryöstöjaos osallistui myös väkivaltarikosyksikön ympärivuorokautiseen päivystykseen, jossa soittoihin vastasi aina joku yksikön tutkijoista. Aika väkivaltarikosyksikössä oli eräänlainen rikostutkijan ammattikorkeakoulu. Kuusi vuotta ryöstöjaoksessa erilaisten ryhmänjohtajien ja esimiesten alaisuudessa oli mielenkiintoista ja opettavaista aikaa. Työskentelin pääasiassa Kentsu Erikssonin ja rikosylikonstaapeli Reijo Enqvistin alaisuudessa. He olivat erittäin sitoutuneita

työhönsä. Kentsu oli liikkeissään nopea ja suoraviivainen, Repe puolestaan harkitsevaisempi ja analyttinen. Kesällä 2021 eläköitynyt Eriksson tunnetaan laajalti poliisikunnassa, mutta yhtä lailla rikollispiireissä. Mieleen jäivät myös ryöstöjaoksen pitkäaikainen tutkinnanjohtajakaksikko, rikoskomisarit Seppo Sillanpää ja Mauri Salomaa.

Väkivaltarikostutkinta on vaativaa ja mielenkiintoista. Kaikille se ei kuitenkaan sovellu. Harva poliisi välttyy uransa aikana vainajatehtäviltä, joissa kuoleman on aiheuttanut liikenneonnettomuus, henkirikos, itsemurha, tapaturma tai muu yllättävä asia. Poliisilaitosten väkivaltarikostutkinnassa kuolema on päivittäin läsnä. Ihmettelen, miten muutamat kollegani ovat pystyneet tutkimaan väkivaltarikoksia lähes koko virkauransa. Vainajien tutkimiseen voi jollain tavalla rutinoitua, mutta tämä ei päde lasten tai nuorten kohdalla.

Työssä kohtaa päivittäin surevia omaisia, jotka reagoivat poliisin kertomiin ikäviin uutisiin eri tavoin. Kuolinviestin vieminen on yksi poliisin vaativimmista tehtävistä, ja poliisin kyky keskustella omaisten kanssa on välillä koetuksella. Joskus väkivaltarikostutkijasta on käytetty humoristisesti nimitystä liturgi, joka tarkoittaa messua tai jumalanpalvelusta johtavaa pappia. Kuolinviestiä vievä poliisi saa olla eräänlainen hengenmies, sielunhoitaja.

Osa tapauksista on jäänyt mieleeni ikuisiksi ajoiksi: Kuvankaunis korkeasti koulutettu nuori nainen, joka hirttäytyi kylpyhuoneessa sillä välin, kun hänen avomiehensä oli ostamassa pizzaa läheisestä ravintolasta. 12-vuotias poika, joka jäi junan alle kotikulmillaan ylittäessään rataa korvalappustereot korvilla sankassa lumituiskussa. Vanhempi nainen, joka löydettiin asunnostaan vasta parin vuoden kulluttua kuolemastaan. Kadonneeksi ilmoitettu aikuinen poika, joka lumen sulettua löytyi kotitalonsa pihalta neljännen

kerroksen asuntonsa parvekkeen kohdalta. Mieleen on jäänyt myös perheenäidin puukonisku, joka päätti vuosien aviopiinan ja muutti pysyvästi lapsiperheen elämän. Jätteenkäsittelypisteen työntekijän elämä päättyi jätepuristimeen horjahtamiseen.

Vuoden 2004 aprillipäivänä oli aika opetella uuden työpaikan tavoille. Olin jälleen saanut soiton ystävältäni Upilta. Tällä kertaa hän houkutteli minut keskusrikospoliisin henkirikoslinjalle, jota johti rikosylikomisario Tero Haapala. Helsingin rikospoliisin väkivaltarikosyksiköstä oli luontevaa siirtyä KRP:n henkirikoslinjalle.

Keskusrikospoliisissa työskentelee lähes 800 henkeä, ja organisaatio jakautuu viiteen osaan: tutkintaosastoon, tiedusteluosastoon, rikostekniseen laboratorioon, hallintopalveluihin ja esikuntaan. Tutkintaosastossa on neljä yksikköä: järjestäytyneen rikollisuuden torjunta, talousrikosten torjunta, tiedonhankintalinja ja henkirikoslinja. KRP:n viisi alueyksikköä sijaitsevat Oulussa, Tampereella, Joensuussa, Turussa ja Rovaniemellä.

Keskusrikospoliisin toiminnan painopiste on vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa. Tapausten tutkinta kestää tavallisesti vähintään muutamia kuukausia. Poliisilaitoksista löytyy vankkaa osaamista, mutta rajallisten resurssien takia rikostutkijoita ei voi kiinnittää kuukausiksi yksittäisiin rikosjuttuihin. Akuuteissa rikosasioissa korostuu KRP:n ja poliisilaitosten välinen yhteistyö.

Henkirikoslinjalla tutkitaan henkirikosten ja niiden yritysten lisäksi myös muita vakavia tai pitkäkestoisia rikoksia, kuten törkeitä kiristyksiä, lasten seksuaalisia hyväksikäyttöjä, virkarikoksia, terrorismi- ja sotarikoksia sekä henkilöiden katoamisia, joissa epäillään henkirikosta.

Rikoksia, onnettomuuksia ja läheltä piti -tilanteita

Rikosylikonstaapeli Niko Rantsi kertoo vakavista rikos- ja onnettomuustapauksista poliisin näkökulmasta: miten tutkinta eteni ja miten ratkaisu löytyi?

Rikostutkinta on aina ryhmätyötä. Se vaatii pitkäjänteisyyttä, yhteistyökykyä ja taitoa kohdata erilaisia ihmisiä. Rikostutkijana Rantsi on ollut selvittämässä Thaimaan tsunamionnettomutta, Turun terrori-iskua, Hyvinkään ammuskelua, poliisien murhayritystä Porvoossa ja Tampereella sekä Arctic Sea -aluksen kaappausta. Rantsi kertoo myös omakohtaisen kokemuksensa vainoamisesta ja maalittamisesta. Sillä kertaa hänestä tuli rikoksen uhri. Rikostapausten lisäksi kirja käsittelee poliisien työssä jaksamista, vaativien tehtävien purkukeskusteluja ja posttraumatyöpajoja.

Päällys: Markko Taina

Päälllyksen valokuvat:

Lehtikuva, iStock,

tekijän arkisto

www.tammi.fi

99.1

ISBN 978-952-04-4164-7